

Wiesław Władyka

"Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego" - "Kwartalnik Historii Prasy Polskiej"

Biuletyn Polonistyczny 20/4 (66), 95-98

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dakcji, której od lat przewodniczy prof. dr hab. Grzegorz Leopold Seidler, były rektor UMCS, przyczyniała się do utrzymania jednolitego założenia wydawnictwa, na tyle jednakże elastycznego, że mogło ono z powodzeniem spełniać różne funkcje. W zestawieniu tytułów można wyróżnić pozycje pojedyncze dość świeżej daty, oznaczające debiuty naukowe. Nazwiska wielu autorów można odnaleźć na łamach czasopism ogólnopolskich, to zaś oznacza debiuty szczęśliwe. Powrót tych nazwisk na łamy "Annales" powinien świadczyć o tym, że autorzy żywo uczestniczą w wymianie myśli naukowej.

Prof. dr hab. Maria Grzędzielska

„ROCZNIK HISTORII CZASOPISMIENICTWA POLSKIEGO”
(OD R. 1977: „KWARTALNIK HISTORII PRASY POLSKIEJ”)

**PAN IBL. Pracownia Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego
XIX i XX wieku. Kom. Red.: Jerzy Myśliński (redaktor),
Wiesław Władyka (sekretarz), Jerzy Łojek, Krystyna Sierocka,
Andrzej Ślisz.**

Badania nad historią prasy polskiej mają stosunkowo niedługą tradycję. Ich początku należy, co prawda, szukać w XIX w., lecz dopiero niedawno podjęto starania o stworzenie podstawowego warsztatu naukowego, wypracowanie metodologii historycznoprasowej. Przede wszystkim poczyniono próby odtworzenia bazy faktograficznej, usystematyzowania i skatalogowania ogólnych wiadomości i informacji o czasopiśmiennictwie polskim. Ogrom zadań badawczych w tej dziedzinie odzwierciedla fakt, iż nie dysponujemy do chwili obecnej pełną retrospektywną bibliografią tytułów prasy polskiej i nie wiemy nawet dokładnie, jak duży jest ten zbiór. W drugiej połowie lat pięćdziesiątych i na początku sześćdziesiątych podjęto studia o charakterze analityczno-monograficznym, następnie zaś rozpoczęto badania syntetyczne, których najpełniejszym wyrazem jest trzypiętomowa "Historia prasy polskiej" pod red. Jerzego Łojka, wydana przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe¹.

---

¹ T. I.: Prasa polska 1661-1864, Warszawa 1976; t. II: Prasa polska 1864-1918, Warszawa 1976; t. III: Prasa polska 1918-1939 - w druku.

Z rozwojem badań historycznoprasowych związany jest bezpośrednio "Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego", będący od 1962 r. najpoważniejszym periodykiem naukowym poświęconym dziejom prasy polskiej. Odzwierciedla on rozwój badań w tej dziedzinie, jak również ukazuje ich cechy charakterystyczne i aktualne zainteresowania badawcze historyków prasy. Od 1969 r. (od tomu VIII) "Rocznik" stał się faktycznie wydawnictwem kwartalnym – zaczął się bowiem ukazywać regularnie w czterech zeszytach w ciągu roku, po 10 ark. wyd. każdy. W ciągu 15 lat opublikowano łącznie 15 tomów (43 zeszyty).

Po ukazaniu się zeszytu 4 tomu XV zmieniono więc tytuł pisma na: "Kwartalnik Historii Prasy Polskiej". Zmiana tytułu udokumentowała, z jednej strony, stan faktyczny, tj. periodyczność wydawnictwa i jego kwartalną częstotliwość, z drugiej zaś, w związku z ugruntowaniem się terminologii historycznoprasowej, płynnej u początków wydawnictwa, miała zaświadczyć, iż pismo zajmuje się dziejami całej polskiej produkcji periodycznej. "Kwartalnik" jest poza tym bezpośrednim kontynuatorem tradycji "Rocznika", co ma zresztą odbicie w numeracji pisma.

Dorobek "Rocznika Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego" da się podzielić na kilka działów². Najważniejsza – ilościowo i jakościowo – jest część "Artykuły i rozprawy". Poza tym interesujące opracowania ukazywały się w dziale "Materiały"; publikowano też wspomnienia, sprawozdania, korespondencję, a także recenzje.

Prace drukowane w "Roczniku", a następnie w "Kwartalniku", ukazują – jak wspomniano – specyfikę badań nad historią prasy polskiej. Nadmienić należy, iż z pismem współpracowali prawie wszyscy historycy zajmujący się profesjonalnie badaniami nad prasą, czy to w sposób systematyczny, czy też sporadycznie. Obok nich występowali jako autorzy – dziennikarze i redaktorzy, aktywni w życiu prasowym w okresie Drugiej Rzeczypospolitej oraz w latach następnych. Stwierdzić też można, iż w periodyku odnotowywane były – bądź w sposób bezpośredni (tj. przez druk części lub w formie opracowania syntetyzującego), bądź

---

² Sumaryczne zestawienie spisu treści "Rocznika" ukazało się w: t. IV, z. 2 (R. 1964) za t. I-IV; t. X, z. 4 (R. 1970) za t. V-X; t. XV, z. 4 (R. 1975) za t. XI-XV.

pośredni (w omówieniu recenzyjnym) – wszystkie najważniejsze opracowania dotyczące historii prasy polskiej ogłoszone w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych. Nie rezygnowano także z omawiania wspomnień i materiałów. Większość z nich dotyczyła bezpośrednio dziejów prasy i historii zawodu dziennikarskiego. Próbowano w ten sam sposób rejestrować istotne publikacje zagraniczne z zakresu historii prasy. Generalnie w poszczególnych numerach prezentowany jest materiał różnorodny, chociaż zdarzają się numery monotematyczne, poświęcone wybranym okresom i problemom³.

Trzeba stwierdzić samokrytycznie, że dorobek "Rocznika", a następnie "Kwartalnika", zdradza luki historiograficzne, w wielu publikacjach trudno jest doszukać się określonych i konkretnych założeń metodologicznych i metodycznych. Doświadczenia w tym zakresie są jednak dopiero gromadzone, co również znajduje odbicie w piśmie (por. np. artykuły J. Myślińskiego, J. Ratajewskiego). Większość opracowań dotyczy prasy ruchów politycznych, lecz i tutaj braki są ogromne. Mniej miejsca poświęca się prasie pozapolitycznej, co nie wynika z określonej polityki redakcyjnej, lecz wiąże się ze słabym jeszcze kontaktem pisma ze środowiskami pozahistorycznymi. Badania nad poszczególnymi okresami polskiego czasopiśmiennictwa rozwijają się nierównomiernie (lepiej np. opracowane są lata przełomu XIX i XX w. niż Drugiej Rzeczypospolitej, II wojny światowej i Polski Ludowej). Wiele uwag krytycznych można również zgłosić na temat panujących kierunków badawczych obecnych w tekstach "Rocznika". Zbyt rzadko ukazują się artykuły zawierające zewnętrzną i wewnętrzną analizę prasy, omawiające złożone zjawisko funkcjonowania wypowiedzi prasowej w społeczeństwie. Wiele z podstawowych kwestii teoretycznych czeka jeszcze na opracowanie monograficzne, przy czym zdają sobie z tego dosyć powszechnie sprawę historycy prasy. Niemała w tym zasługa "Rocznika Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego" i "Kwartalnika Historii Prasy Polskiej".

Pismo istnieje przy Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego

---

³ Np. t. XVI, z. 2, poświęcony polskiej prasie konspiracyjnej lat 1939–1945; t. XVI, z. 3 – prasie Polski Ludowej; t. XV, z. 4 – prasie w XVII–XIX w. Redakcja gromadzi materiał do zeszytów poświęconych polskiej prasie rewolucyjnej oraz polskiej prasie Drugiej Rzeczypospolitej.

XIX i XX w. Instytutu Badań Literackich PAN, co sprawia, iż wśród autorów "Kwartalnika" dominują pracownicy tej placówki. Zwracają uwagę teksty: J. Łojka, J. Myślińskiego, A. Paczkowskiego, Z. Kmiecika, A. Garlickiej. Często tezy przedstawione w artykułach zamieszczonych w "Roczniku Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego" znalazły pełniejsze rozwinięcie w wydaniach książkowych.

Dr Wiesław Władyka

„STUDIA POLONISTYCZNE”

Red. Władysław Kuraskiewicz, Tadeusz Witczak. Wyd. UAM.

Z datą 1973 poznańska polonistyka akademicka włączyła się do ośrodków, które dysponują własnymi czasopismami specjalistycznymi. Od tego bowiem roku Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza publikuje "Studia Polonistyczne". Roczniki, objętości ok. 15 arkuszy, na dobrym papierze i w miarę potrzeby wyposażone w ilustracje, przygotowuje do druku Wydawnictwo Naukowe UAM. Nakład "SP" z początkowych 800 (+120) egzemplarzy obniżył się do liczby pięciuset (+120); jego rozprowadzanie przejęła Biblioteka Główna UAM.

Trybem zwykłym dla takich periodyków, "SP" skupiają artykuły przeważnie drobne, których tematyka reprezentuje wszystkie dziedziny penetracji miejscowych badaczy: historię i teorię literatury; językoznawstwo – głównie dzieje języka ojczystego i jego zastosowań artystycznych, dialektologię i onomastykę; problemy kultury narodowej dawnej i współczesnej oraz dydaktyki polonistycznej, zwłaszcza jej tradycji.

Na wstępie przyjęto kilka generalnych założeń programowych: łamy rocznika winny stanowić m.in. forum debiutów najmłodszych pracowników Instytutu, a zarazem mają stać otworem dla wszystkich zainteresowanych filologów i historyków z całego kraju; woluminy treści językoznawczej, literaturo- i kulturoznawczej będą się ukazywać naprzemiennie, czyli tworzyć jednostki o przedmiotowo pokrewnej zawartości; planowano również regularne ogłaszanie kroniki bieżącej Instytutu oraz rejestrów rozpraw magisterskich kolejnych absolwentów jako wymownej dokumentacji jego osiągnięć naukowo-dydaktycznych.